

חג הסיגד

אמירת תחנון ביום הסיגד

מבוא:

האם ראוי לומר תחנון ביום הסיגד?

מצד אחד חג הסיגד הינו יום חג משמעותי לקהילת ביתא ישראל וכתוצאה מכך לכל ישראל. הדבר לא פחות חשוב מיום פטירה (יארצייט) של אדמו"ר זה או אחר, שיש הנוהגים לבטל תחנון עבורם. מצד שני חלקו הראשון של יום הסיגד מוקדש לצום, תפילות ותחנונים, סליחה וכפרה. רק לפנות ערב, עם הירידה מההר, עוברים לשמחה וריקודים, סעודה ומשתה.

הדיון סקר את מהותו של חג הסיגד כיום צום ותפילה ולא חגיגת קארנבל, מצד אחד המדגיש את הצורך לומר תחנון. מאידך יש שחיפשו את הדרכים הפרקטיים לציין את היום במנהג כלל ישראל, אולי באמצעות ביטול תחנון, ואולי בשילוב תפילה מיום הסיגד בשאר קהילות ישראל.

הדעות:

סיכום העמדות :

1. **ראוי לומר תחנון:** יום הסיגד הינו יום צום ותפילה לכן יש לומר תחנון בבוקר מפאת מהות היום, אך לא במנחה בצאת הצום ועוד בהיותו ערב ראש חודש.
2. **ראוי לבטל תחנון:** אין לומר תחנון כדי לחזק את ציון היום בכלל ישראל.
3. **מומלץ לשלב תפילה אחרת:** במקום לבטל תחנון, מומלץ לציין את היום בשילוב תפילה מתוך תפילות היום בשאר קהילות ישראל.

הדין

עמדה 1: ראוי לומר תחנון

נראה שליום הסיגד דווקא נכון לומר תחנון בבוקר ואולי לא במנחה. זכורני דיון הלכתי אודות חתן ביום חופתו שעפ"י דין אין אומרים תחנון המעלה את שאלה מהו יום נקרא חופתו. רוב הפוסקים אומרים שאם חופתו אחרי השקיעה שוב אותו בוקר שקודם אינו יום חופתו ואומרים בו תחנון. כיוון שהסיגד עצמו מחולק בעינינו בין ראשיתו לסופו בין תחנון לשמחה ייתכן ואפשר לומר כך לגבי אמירת תחנון (ולא דבר לגמרי מחודש הוא שאף במנחה שלפני עיו"ט אין אומרים תחנון)

תמיכה: יקתה

לענ"ד יש להגיד תחנון. עניינו של היום הוא זכר ליום כיפור וצום ותפילות. הסעודה בסוף היא חלק מזה ואין היא חגיגה. רק בארץ כשנתרחקו קצת מהדת הפך הדגש לפעמים למפגש והילולה וחיזוק התרבות העדתית (ולפעמים לצערי גם הגויית האתיופית) וההיבט הדתי הפך אצל חלק מהציבור למשני. והרי ביום כיפור עצמו אומרים סליחות ותחינות וידוים, "סופר סופר תחנון..."

תמיכה: הרב יואל בן נון

כפי שכבר נאמר, כל עניינו של הסיגד הוא תחנון וסליחות, כמו יום כיפור קטן של אשכנזים. השמחה היא על שזכו והגיעו לארץ. מו"ר הרב צבי יהודה קוק זצ"ל נהג לומר סליחות בה"ב אפילו ביום העצמאות, כי אמר, ששמחה מבטלת 'תחנון', אבל לא מבטלת סליחות, וגם הסביר איך הסליחות מובילות אל השמחה.

מי שמבין שתפילת עמידה היא זכות מיוחדת מכוחו של אברהם ש"עודנו עמד לפני ה'", והתחנון רק מדגיש את הזכות לעמוד בתפילה, כי נפילת אפים משקפת את מצבנו האמתי - "עפר ואפר" - לא ימהר לבטל תחנון בכלל. מי שמוכן כבר כיום לקיים נבואת זכריה בחלקה, ולהפוך ליום טוב את צום י"ז בתמוז, יכול גם לבטל צום ותחנון של סיגד, שקיבלו על עצמם 'בית ישראל' באתיופיה במשך אלפי שנים - ביום י"ז בתמוז הובקעו חומות ירושלים, כלומר, אבדה העצמאות היהודית בחרבו של טיטוס - מאז שחזרנו לעצמאות יהודית, חסר לנו המקדש ועליו מתענים בט' במנחם-אב, אבל למה להמשיך להתענות בי"ז בתמוז?

תשובת הנביא זכריה (פרקים ז'-ח') כמו תשובת הרמב"ם (פרק ה' מהלכות תעניות) בהלכה היא - הצומות אינם אבלות אלא צומות של תשובה על המעשים שגרמו לחורבן, ולכן עלינו להתבונן בחיינו ולבחון האם אנו באמת ראויים לכל הניסים והנפלאות שבורא עולם הבוחר בישראל עמו הביא כבר עלינו, וזהו עיקרם של הצומות כימים של תיקון וחשבון נפש - (אפשר לקרוא בהרחבה מה שכתבתי על הצומות ונבואת זכריה, באתר שלי)

זהו בדיוק גם אופיו העיקרי של יום הסיגד, ונראה לי שאין לשנותו אלא להעצימו כיום של תשובה וקבלת הברית - מכוחם של זכריה הנביא ועזרא הסופר, והשמחה צריכה לפרוץ בסופו, כמנהג העדה (ובדומה ליום כיפור קטן ערב ראש חודש בנהגי אשכנז)

תמיכה: יאסו דיג'ין

גם לי נראה לעניות דעתי שאחד מהעניינים של היום הוא התחנן ולגבי תחנון במנחה בד"כ זה יוצא בערב ר"ח , ביום הסיגד שהוקדם כמו השנה יש לדון האם ראוי לומר תחנון לאחר מנחה או לא

עמדה 2: ראוי לבטל תחנון (הרב שמשון לוינגר)

הרב שלמה אבינר הורה בשעתו לשואל שבני 'ביתא ישראל' לא יאמרו 'תחנון ביום ה'סיגד', התשובה מוצגת באתר שלו. הערתי לו בזמנו שה'סיגד' בחציו הראשון היה צום, אך נראה שהרב לא שינה את דעתו, ונראה שטעמו הוא שכיום קיבל היום אופי של חג.

יש לחזק את סברתו, מההסבר שאחד הפוסקים (כמדומני הרבי ממונקטש) הסביר שמנהג החסידים שלא לומר תחנון ביארצייט הוא דווקא כשמתכנסים תלמידיו להגות בתורתו, ואסיפה כזאת נקראת בתלמוד 'ריגלא', שאסיפה כזו היא מעין 'עליה לרגל' -

ואם כן יש לומר, כשמתאספים רבים לציין בתורה ובתפילה את מורשת עדת 'ביתא ישראל' ועלייתם לארץ - יש בכינוס זה בחינת 'ריגלא'

תמיכה: (דר יוסף פריאל)

מאחר שזהו החג החשוב בעדה, אמירת תחנון ביום זה, כמוה כביטול "החג" מיום זה. אני נוטה לומר שצריך לבטל את התחנון בסיגד

עמדה 3: מומלץ לשלב תפילה אחרת ממסורת העדה (מיכאל גרוס)

אינני איש הלכה ואינני בקי בהלכות תחנון, והדיון על אמירת תחנון ביום הסיגד נראה לי, במחילה, מלאכותי ומערב מין בשאינו מינו [הרי הסיגד התפתח ועוצב לחלוטין מחוץ למסגרת של התפילות הפורמאליות של יתר עדות ישראל]. חשובה יותר בעיני היא קביעת הדרך להכיל משהו מהסיגד בתפילות של כל עם ישראל, כפי שצינה שושונה, ויש לתת על כך את הדעת: לקבוע מה אומרים וללוות את הטמעת העניין בהסברה ובפרסום.

זכיתי היום להשתתף באירוע שאורגן ע"י ישיבת בית אורות והרב קובי לוין. היה אירוע משמעותי, עם דברי תורה ודברי חיזוק של רבנים, הרב חנניה בלומרט אף לימד תפילה אחת של העדה. אירועים דומים ניתן לארגן בהתארגנות ארצית. נדמה לי שהציבור הדתי-לאומי בשל לכך ויקבל עניין זה בשמחה.

תמיכה: הרב משון לוינגר

בהמשך לדברי ד"ר מיכאל גרוס, הייתי מציע לערוך יחד בכל רחבי הארץ בערב ראש חודש כסל, תפילה המשלבת את התפילות הנהוגות ב'סיגד' (בתרגום מ'געז' ללשון הקודש) עם הסליחות הנהוגות אצל הספרדים (משמרת החודש) ואצל האשכנזים ('יום כיפור קטן'), 'יחדיו ירונן ישאו תהילה'

אגב, ב'ביתא ישראל' הקדישו כל ערב ר"ח לתשובה ולתפילה, אך זה היה מנהג של יחידי סגולה, ורק בערב ר"ח כסלו היתה התכנסות כללית.

[ובהמשך לדברי הרב בן-נון אעיר שמשמעו המילולי של 'סיגד' היא: השתחווייה, 'נפילת אפים', אולי לכבוד ה'סיגד' ראוי לעשות נפילת אפים מליאה כמו בסדר העבודה של יום הכיפורים]

תמיכה: (שושנה בן דור)

שלום חברים. הפיכת הסיגד לקרניבל, כפי שקורה בשנים האחרונות ולא רק בסיגד עצמו אלא במקומות רבים, נראית לי כטרגדיה, ובמיוחד משום שלחג כל כך הרבה תכנים משמעותיים ותפילות יפות. אני יודעת שהקסים משתדלים עכשיו להחזיר לחג חלק מן המשמעות המסורתית. נראה אם אפשר להחזיר את הגלגל או מאוחר מדי. לעצם העניין: בתוך הליטורגיה של החג, יש תפילות תחנון מאד יפות. האם אפשר להציע שיאמצו את חלקן ביום הזה בקרב כל עם ישראל? ואז יהיה חיבור בין החג לבין אמירת תחנון.

אך מצד שני, אין לפסול לגמרי את שמחת החג בסוף היום. כך היה נהוג באתיופיה והוא חלק מקיום היום באופן מסורתי. אדרבא, לאחר תחושת ההשלמה וההקלה בעקבות מעמד "חידוש הברית", החזרה בתשובה, וברכת הקס האחרונה, פרצו בשירי שמחה המבוססים חלקם על חזון הגאולה.